

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

**СИЛАБУС
навчального курсу «Планування і контроль»
спеціальність 051 «Економіка»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

викладач

Поцелуйко І.В. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри економіки та
соціальних дисциплін

Протокол № __ від «__» _____ 2021 р.

Кредити та кількість
годин:

5 кредитів ECTS; години: 20 години лекцій, 16
годин семінарських занять, 40 годин практичних
занять та 74 годин самостійна робота.

Чернігів – 2021

Анотація курсу

Дисципліна «Планування і контроль» дає фундаментальні знання, які особливі для вивчення економічної та фінансової науки.

Дисципліна «Планування і контроль» тісно пов'язана і є логічним продовженням таких економічних дисциплін: «Основи економічної теорії», «Основи підприємницької діяльності», «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Фінанси», «Фінанси підприємств» та інші.

Дисципліна «Планування і контроль» розкриває питання економіки і керування підприємствами, кваліфікаційного підходу до рішення задач діагностики існуючого стану організації виробництва в об'єднаннях і організаціях промисловості, шляхи її удосконалювання в конкретних виробничо-технічних умовах, дає критерії економічної оцінки значення організаційних удосконалень.

Дисципліна «Планування і контроль» охоплює методологічні основи суті планування, бізнес-планування в сучасних умовах, принципи планування, планування виробництва, збуту, кадрів і зарплати, собівартості, фінансових ресурсів. Названий курс повинен сприяти формуванню висококваліфікованих фахівців у галузі економіки. Оволодіння цим курсом повинно виробити в бакалаврів навички практичного використання напрямків планування і контролю на підприємстві загалом так і його підрозділів.

Мета курсу

Метою навчальної дисципліни «Планування і контроль» є формування системи знань з методології розробки перспективних і поточних планів у діяльності підприємства та контролю їх виконання. Тематичний план дисципліни орієнтований на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами питань планування і контролю на підприємстві, обґрунтування таких функцій управління як планування, аналіз, облік, контроль.

Організація навчання Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Сутність планування і контролю та особливості їх здійснення на підприємстві	10	2	2	-	6
2	Система планування і контролю підприємства	12	2	4	-	6
3	Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції	14	2	2	4	6
4	Планування і контроль виробництва продукції	16	2	2	4	8
5	Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва	16	2	2	4	8
6	Планування потужності підприємства	16	2	2	4	8
7	Планування персоналу і оплати праці	16	2	-	8	6
8	Бізнес-планування розвитку підприємства	18	2	2	6	8

9	Планування і контроль витрат на підприємстві	16	2	-	6	8
10	Фінансове планування і контроль на підприємстві	16	2	-	4	10
Всього годин за курсом		150	20	16	40	74

Завдання до семінарів, практичних занять та самостійна робота
ТЕМА 1. Сутність планування і контролю та особливості їх здійснення на підприємстві

Питання до семінарського заняття:

- 1 Сутність планування як сфери людської діяльності.
- 2 Планологія.
- 3 Альтернативний вибір у плануванні.
- 4 Планування як функція управління підприємством.
- 5 Методи та інструменти планових розрахунків

Ситуаційні задачі та вправи до практичного заняття:

Вправа 1 На підприємстві виникла потреба прийняти фахівця на посаду менеджера. Кандидатури на вакантну посаду відрізняються взаємовідносинами з вищим керівництвом:

- кандидат 1 – швидко погоджується з думкою, вказівками вищого керівника, безперечно та точно виконує будь-яке його завдання;

- кандидат 2 – може швидко погоджуватися з думкою, вказівками керівника і безперечно, точно виконувати будь-яке його завдання, але тільки в тому випадку, якщо сам керівник має авторитет;

- кандидат 3 – схильний до суперечок, але дуже досвідчений фахівець, вмілий організатор, творчо виконує будь-яку роботу і досягає найкращих результатів;

- кандидат 4 – має значний досвід та фахові здібності в сфері менеджменту, але завжди прагне усе вирішувати самостійно, уникає особистих контактів із керівником, не любить, коли йому заважають, має високе почуття відповідальності та власної гідності.

Виберіть одну із кандидатур та обґрунтуйте свій вибір.

Вправа 2 Ви є керівником рекламного агентства “МУБ”. У вашій організації звільнилося місце начальника відділу замовлень. Ваші дії:

- звернетеся до центру зайнятості;
- призначите на цю посаду приятелю вам особу;
- проведете анкетування в організації;
- попросите друзів знайти потрібну вам особу;
- будете шукати кандидата на відповідну посаду за оголошенням в ЗМІ;
- призначите на цю посаду працівника, який, на вашу думку, відповідає вимогам та заслуговує на підвищення. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1 Національні особливості планування та контролю й їх використання у становленні нової системи господарювання.

2 Особиста культура сучасного плановика та його освітня підготовка.

3 Еволюція формального планування та її відображення у сьогоднішній практиці.

4 Інкрементальне планування сьогодні — «нова хвиля».

5 Досвід вітчизняних підприємств у здійсненні поточного планування своєї діяльності і можливості його використання в сучасних умовах.

6 Зарубіжний досвід побудови системи поточного планування (зміст, організаційні форми).

7 Сучасні інформаційні технології та внутрішньогосподарське планування та контроль на підприємствах України.

8 «Індустріальна динаміка» Д. Форрестера як інформаційна модель підприємства і концепція планування.

9 Організація розробки планів на підприємстві.

Література: 1, 2, 3, 4, 7.

ТЕМА 2. Система планування і контролю підприємства

Питання до семінарського заняття:

- 1 Реінжиніринг бізнес-процесів і система планування на підприємстві.
- 2 Здатність до творчості як характеристика сучасного плановика.
- 3 Невизначеність завдань плановика на підприємстві: причини виникнення і шляхи зменшення.
- 4 Взаємозалежність культури ведення бізнесу і культури планової роботи..

Ситуаційні задачі та вправи до практичного заняття:

Вправа 1. Зберіть дані про керівників (лідерів, вождів, проводирів), які відзначились талантом вести за собою людей. Проаналізуйте, які якості, риси, уміння були їм притаманні. Доповніть структуру феномена керівництва.

Вправа 2 На прикладі конкретного структурного підрозділу оцінити соціально-психологічний клімат, який панує у колективі, та його вплив на ефективність діяльності організації. Розробити пропозиції щодо його поліпшення.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Оперативно-календарне планування на підприємствах різних типів виробництва.
- 2 Оцінка якості системи оперативно-календарного планування.
- 3 Планування як функція управління підприємством.
- 4 Методи та інструменти планових розрахунків.
- 5 Функціонування системи планування на підприємстві.
- 6 Різновиди планів та їхні комплекси.
- 7 Зміст планів і організація їх розробки.
- 8 Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку, життєвого циклу продукції і детермінантів попиту та його контроль.
- 9 Ритмічність виробництва.

Література: 1, 2, 3, 4, 7.

ТЕМА 3. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції

Питання до семінарського заняття:

- 1 Формування плану збуту продукції з урахуванням маркетингових досліджень.
- 2 Життєвий цикл виробів і детермінанти попиту, що впливають на обсяг збуту продукції.
- 3 Планування реклами, обґрунтування вибору рекламних засобів, ефективність реклами.
- 4 Планування збуту продукції, основні показники плану та їхній розрахунок.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Круглий стіл:

обговорення дискусійного питання щодо планування та контролю збуту продукції за умов постійної зміни ринкового середовища та вирішення практичних завдань

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Виробничо-збутова політика підприємства за умов нестабільного зовнішнього середовища.
- 2 План виробництва продукції, його значення і показники.
- 3 Роль оперативно-календарного планування та регулювання в ефективній організації виробництва.
- 4 Календарно-планові нормативи — основа планування.
- 5 Оперативно-календарне планування на підприємствах різних типів виробництва.
- 6 Оцінка якості системи оперативно-календарного планування.
- 7 Шляхи удосконалення матеріального забезпечення підприємства.
- 8 Застосування електронно-обчислювальних засобів при плануванні матеріального забезпечення підприємств.
- 9 Формування виробничої програми в ринкових умовах і її обґрунтування виробничою потужністю підприємства.

- 10 Шляхи поліпшення використання виробничої потужності підприємства.
- 11 Шляхи вирішення питання забезпечення підприємств технологічним оснащенням.
- 12 Автоматизація планування, регулювання запасів інструменту та облік його руху.
- 13 Застосування електронно-обчислювальної техніки в плануванні та контролі ремонту устаткування.

Практична частина

1. Наведіть зміст плану з маркетингу:
 - а) потреби ринку, ціни, собівартість продукції;
 - б) дослідження ринку, потреби ринку, покупці, обсяги та способи продаж, конкурентні переваги товару, ціни, реалізація, оплата, транспортування, страхування, митниця, реклама;
 - в) порядок транспортування, упаковки, тара, тарні матеріали, терміни поставок.
2. Що не можна віднести до додаткових параметрів впливу на збут:
 - а) якість товару і упакування;
 - б) канали розподілу;
 - в) сервісне обслуговування;
 - г) реклама; д) дії торгівельних агентів;
3. Які з наведених параметрів впливу на збут відносяться до вихідних:
 - а) якість товару і упакування;
 - б) канали розподілу;
 - в) сервісне обслуговування;
 - г) реклама;
 - д) фірмові асортименти;
 - е) усі відповіді правильні;
4. Менеджери підприємства зі збуту не повинні вирішувати такі завдання:
 - а) придбання прав на виробництво або розробка нових товарів і послуг;
 - б) аналіз по етапах життєвого циклу всієї номенклатури продукції з метою формування рівнів цін з урахуванням вимог ринку;
 - в) планомірне зняття з виробництва товарів, що перебувають на стадії спаду;
 - г) розробка довгострокових стратегічних планів підприємства; д) визначення масштабів збуту, цін і асортиментної політики підприємства;
 - е) виконання технологічних операцій з організації збуту продукції підприємства.
5. Чим визначається вартість товарів і послуг у ринковому господарстві?
 - а) індивідуальними витратами товаровиробників;
 - б) індивідуально-комплексними характеристиками продукції;
 - в) попитом та пропозицією;
 - г) суспільно-необхідними витратами робочого часу.
6. Які функції не виконує ринок:
 - а) контрольну;
 - б) розподільчу; в) інформаційну;
 - г) стимулюючу;
7. Закон попиту затверджує:
 - а) чим більша ціна товару, тим більший обсяг продажу;
 - б) чим нижча ціна товару, тим більший обсяг продажу;
 - в) ціна не впливає на обсяг продажу;
 - г) немає правильної відповіді.
8. Закон пропозиції затверджує:
 - а) чим вища ціна товару, тим більше бажаючих його робити;
 - б) чим вища ціна товару, тим менше бажаючих його робити;
 - в) корисність товару зростає зі збільшенням кількості продаж.
9. Параметрами впливу на збут є:
 - а) ціна товару;
 - б) величина податків;

- в) реклама товарів;
 - г) якість товару;
 - д) усі відповіді правильні.
- Література:** 1, 2, 3, 4, 7.

ТЕМА 4. Планування і контроль виробництва продукції

Питання до семінарського заняття:

- 1 Виробнича програма підприємства, її зміст і структура.
- 2 Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні. Товарна продукція, характеристика, склад, розрахунки.
- 3 Валова продукція, характеристика, планування залишків незавершеного виробництва.
- 4 Реалізована і чиста продукція, характеристика і визначення в процесі планування.
- 5 Оптимізація виробничої програми підприємства.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Вправа 1. У механічному цеху встановлені і діють 45 верстатів типу А і 30 верстатів типу Б. Відповідно випускаються деталі двох видів. У звітному році 260 робочих днів, режим роботи – двозмінний, тривалість зміни – 8 год. Регламентовані зупинки устаткування щозміни становлять 2% від номінального фонду часу для верстатів типу А, 5% – для верстатів типу Б і по 45 хв витрачається для кожного типу верстатів на підготовчо-завершальні роботи. Трудомісткість виготовлення однієї деталі на верстатах типу А – 0,5 нормо-год., на верстатах типу Б – 0,35 нормо-год. Коефіцієнт використання верстатів типу А – 0,8; верстатів типу Б – 0,7. Визначити річну виробничу потужність механічного цеху окремо з випуску деталей типу А і типу Б, а також фактичну кількість виготовлених деталей.

Вправа 2 Ткацька фабрика працює в дві зміни (пзм=2 зм/добу), а кількість ткацьких верстатів, встановлених на початок року, $m_{вх}=500$ од.

Із першого квітня року, що розглядається, було встановлено (введено) $m_{вв}=60$ верстатів, а з 1 липня – виведено $m_{вив}=50$ верстатів того самого найменування.

Кількість робочих днів за рік – $np=260$ днів, плановий відсоток регламентованих перерв, годинна (паспортна) продуктивність одного верстата – m тканини за годину. Валовий обсяг випуску продукції за рік становить $V_{пр}=7500$ тис. м.

Визначити середню виробничу потужність фабрики з випуску тканини за рік і середній коефіцієнт використання цієї потужності.

Вправа 3. На робочому місці за рік (пзм = 1 зм/добу; $T_{зм} = 8$ год./зм) обробляється $N = 10$ тис. деталей. Норма часу обробки однієї деталі становить $t = 5$ хв/дет.

Визначити, до якого типу виробництва належить робоче місце.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 План виробництва: сутність та значення в діяльності підприємства.
- 2 Основні показники, які використовують при плануванні виробництва.
3. Інноваційна діяльність та інноваційний процес: особливості планування.
- 4 Контроль за виробничою програмою підприємства.
- 5 Моніторинг змін у плані виробництва продукції: роль та необхідність.
- 6 Механізми планування збуту продукції на підприємстві.
- 7 Особливості організації маркетингових досліджень у плануванні.
- 8 Чинники впливу на збут продукції підприємства.
- 9 Контроль за збутом продукції підприємства: проблеми та перспективи.

Практична частина

1 Під плануванням діяльності підприємства розуміють:

- а) порівняння основних показників його розвитку в звітному й базовому періодах;
- б) розрахунок майбутньої величини прибутків;
- в) процес визначення цілей підприємства, а також засобів і шляхів їх досягнення;

г) аналіз перспектив розвитку підприємства порівняно з іншими підприємствами цієї ж галузі.

2 Дотримання принципу необхідності при плануванні діяльності підприємства передбачає:

- а) використання планів у всіх напрямках господарської діяльності підприємства;
- б) повне матеріальне забезпечення господарської діяльності;
- в) взаємоузгодженість різночасових планів;
- г) координацію планово-економічної діяльності підприємства.

3 Ресурсний метод планування використовують при:

- а) значних обсягах випуску продукції;
- в) незначній ємкості ринку;
- г) при монопольному становищі підприємства або слабкій конкуренції;
- д) обмеженій номенклатурі продукції.

3 Нормативний метод планування передбачає розрахунок планових показників на основі:

- а) прогресивних норм використання ресурсів з відрахуванням зміни цих норм у лановому році;
- б) середніх норм використання ресурсів у плановому році;
- в) норм використання матеріальних ресурсів на одиницю продукції;
- г) середньогалузевих норм витрати ресурсів.

4 Якщо показники плану мають необов'язковий, а рекомендаційний характер, то таке планування називається:

- а) директивним; в) індикативним;
- б) імовірнісним; г) інформаційним.

5 З перелічених виберіть оперативно-виробничі плани підприємства:

- а) план мобілізаційної роботи на підприємстві на рік;
- б) план-графік відвантаження готової події на першу декаду місяця;
- в) план матеріально-технічного забезпечення на рік;
- г) інвестиційна програма підприємства.

6 Стратегічне планування - це:

- а) сукупність процедур і рішень, за допомогою яких розробляється стратегія підприємства;
- б) бачення майбутнього стану підприємства;
- в) використання інформації про стан зовнішнього середовища функціонування підприємства для формування його цілей;
- г) прогнозування обсягів випуску продукції на віддалену перспективу.

7 Проведення організаційних змін як функції стратегічного планування - передбачає:

- а) пристосування виконуваних планових функцій до наявних ресурсів;
- б) узгодження напрямів діяльності різних структурних підрозділів підприємства;
- в) взаємо узгодженість всіх компонентів стратегічного плану;
- г) перерозподіл функцій управління, повноважень і відповідальності.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

ТЕМА 5. Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва

Питання до семінарського заняття:

- 1 Завдання, зміст та порядок розробки плану з МТЗ.
- 2 Методи розрахунку потреби в матеріальних ресурсах.
- 3 Класифікація запасів матеріальних ресурсів.
- 4 Регулювання рівня запасів МТР.
- 5 Розрахунок потреби матеріалів для цехів

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Задача 1. Визначити річну потребу в матеріалах за умови: випуск продукції у базовому році склав 300 одиниць; середня норма витрачання матеріалу на облікову одиницю продукції становила 1,5 кг; за планом передбачається ріст випуску продукції на 15% і зменшення норми витрачання матеріалу на 3%.

Задача 2. Визначити ціну одиниці продукції у зв'язку зі зміною цін на матеріали за умови: на початок року ціна одиниці продукції становила 150 грн., 50% у ціні склали матеріальні ресурси, 20% - оплата праці, 10% - амортизація, 20% - інші елементи ціни. Впродовж I кварталу вартість матеріалів зросла на 15%, а всі інші витрати залишилися без змін.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Основні завдання плану матеріально-технічного забезпечення
2. Потреба в матеріально-технічних ресурсах
3. Потреба на утворення виробничих запасів сировини й матеріалів
4. Розробка політики економії матеріальних ресурсів, максимального залучення до господарського обороту вторинної сировини
5. Вивчення ринку сировини та матеріалів
6. Методика розрахунку виробничої потужності підприємства
7. Показники розрахунку виробничої потужності
8. Шляхи підвищення виробничої потужності підприємства
9. Моніторинг та контроль за рівнем виробничої потужності підприємства.

Практична частина

1. У зміст планування МТЗ входить:
 - а) визначення потреби у матеріалах; устаткуванні, паливі, енергії на базі норм їх витрат; розрахунок усіх норм запасів товарно-матеріальних цінностей на плановий період; облік, контроль і аналіз виконання планів забезпечення; поточне регулювання забезпечення виробничих підрозділів;
 - б) забезпечення бланками-формами; визначення потреби в матеріалах, робітниках, устаткуванні, паливі і енергії на базі норм їх витрат; облік, контроль і аналіз виконання планів забезпечення; поточне регулювання забезпечення виробничих підрозділів підприємства;
 - в) визначення запасів усіх норм товарно-матеріальних цінностей на розрахунковий період;
 - г) підготовча робота (забезпечення бланками, інструктаж тощо); визначення джерела забезпечення потреби у матеріалах; розрахунок потреби у матеріалах; розробка норм виробничих запасів.
2. Перелічіть фактори, що визначають вибір постачальника.
 - а) досвід роботи постачальника на ринку;
 - б) наявність інфраструктури, місце розташування;
 - в) фінансовий стан, репутація, ціна та якість ресурсів, система після продажного обслуговування;
 - г) усі відповіді правильні.
3. Планування поставок матеріальних ресурсів передбачає:
 - а) вибір постачальника певного виду ресурсу;
 - б) укладення договору на поставку ресурсу, складання плана-графіка поставок оптимальних партій ресурсу;
 - в) вибір форми поставок ресурсу підприємству;
 - г) усе перелічене.
4. Які існують методи обчислення потреби в матеріальних ресурсах?
 - а) подетальний, прямого рахунку, за аналогіями, предметний, типовими представниками;
 - б) за типовими представниками;
 - в) метод динамічних коефіцієнтів;
 - г) прямого рахунку, за типовими представниками, за аналогіями, метод динамічних коефіцієнтів.
5. Виробничі запаси - це:
 - а) запаси, які забезпечують виробництво у випадку відхилення від запланованих умов поставки;

- б) придбані або самостійно виконані запаси, які підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для використання в ході операційного циклу;
- в) запаси, які необхідні на час підготовки отриманих матеріалів для виробничого споживання;
- г) запаси, які гарантують безперервність виробництва на час підготовки отриманих матеріалів.
6. Показники плану матеріально-технічного забезпечення виробництва:
- а) норми витрат матеріалів на підготовку виробництва та його технічне обслуговування;
- б) витрати палива, енергії, матеріалів на місяць, квартал, рік;
- в) потреби підприємства в матеріальних ресурсах за їх видами, розмірами, типами, марками на виробничу програму та ремонтноексплуатаційні потреби на плановий період.
7. До матеріальних норм і нормативів належать:
- а) тривалість чергових відпусток;
- б) норми оплати відряджень;
- в) норми витрачання електроенергії;
- г) норми амортизаційних відрахувань.
8. За періодом дії норми діляться на:
- а) річні, квартальні, місячні;
- б) оперативні й поточні;
- в) абсолютні й відносні;
- г) фактичні й перспективні.
9. Розрахуйте планову середньорічну норму витрати матеріалу, якщо відомо: норма на початок кварталу - 12,4 кг, нова норма (уведена на початку третього місяця) - 11,8 кг.
- а) 12,0 кг;
- б) 12,2 кг;
- в) 12,3 кг;
- г) 11,9 кг.
10. До складу нормованих предметів праці входять:
- а) норми потреби в устаткуванні;
- б) потреба в матеріальних ресурсах;
- в) нормативи режимів робіт;
- г) нормативні коефіцієнти використання матеріалів.
11. Які фактори не сприяють вибору постачальника?
- а) висока ціна ресурсів;
- б) якість ресурсів;
- в) мала віддаленість від підприємства;
- г) низька ціна ресурсів;
- д) наявність транспортних засобів;
12. Які показники характеризують ефективність використання запасів ресурсів?
- а) величина складської площі підприємства;
- б) кількість поставок ресурсів за рік;
- в) коефіцієнт оборотності запасів ресурсів;
- г) тривалість обороту запасів;
- д) все перераховане вище правильно.
- Література:** 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

ТЕМА 6. Планування потужності підприємства

Питання до семінарського заняття:

1 Поняття, види виробничої потужності, чинники, що її визначають, і послідовність розрахунків.

2 Фонди часу, що використовуються при розрахунках потужності, їхнє визначення і галузі, в яких вони застосовуються.

3 Методика розрахунку потужності в різних типах виробництва і складальних підрозділах.

4 Обґрунтування виробничої програми потужністю підприємства.

5 Показники використання виробничої потужності і шляхи їхнього поліпшення.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Задача 1. На дільниці працюють 25 верстатів. Трудомісткість обробки одиниці продукції – 0,3 год. на виріб. Підприємство працює у 2 зміни, тривалість зміни – 7 год. Корисний фонд робочого часу за рік – 260 робочих днів. Планові регламентні простої обладнання – 7% від корисного фонду часу роботи дільниці.

Визначити виробничу потужність дільниці.

Задача 2. На дільниці працюють 15 верстатів. Продуктивність одного верстата – 1,5 виробу за годину. Підприємство працює у 2 зміни, тривалість зміни – 7 год. За рік враховуються 260 робочих днів. Коефіцієнт використання робочого часу працівниками – 0,9.

Визначити достатність потужностей для виконання плану виробництва готової продукції обсягом 80000 од.

Задача 3. Виробничу потужність підприємства на початок року стано-вила 5200 тис. од. продукції. Впродовж року:

внаслідок реконструкції підприємства з 1 квітня було введено додаткову нову потужність у обсязі 120 тис. од. продукції;

внаслідок технічного переозброєння та організаційно-технічних заходів з 1 травня потужність зросла на 80 тис. од. продукції;

внаслідок зміни номенклатури продукції та зниження її трудомісткості з 1 серпня потужність зросла на 1020 тис. од. продукції;

внаслідок зміни номенклатури продукції та зниження її трудомісткості з 1 вересня вибуло потужності на 500 тис. од. продукції;

Фактичний обсяг виробництва становив 4300 тис. од. на рік.

Визначити коефіцієнт використання виробничої потужності. Чи є такий стан використання (з урахуванням 12% резервної потужності) бажаним для підприємства?

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1 Матриця Бостонської консультаційної групи. Переваги і недоліки.

2 Матриця Мак-Кінсі. Переваги і недоліки.

3 Роль реклами у формуванні збуту.

4 Особливості планування реклами.

5 Фонди часу, що використовуються при розрахунках потужності, їх визначення і галузі, в яких вони застосовуються.

6 Методика розрахунку потужності в різних типах виробництва і складальних підрозділах.

7 Обґрунтування виробничої програми потужністю підприємства.

8 Шляхи вирішення питання забезпечення підприємств технологічним оснащенням.

9 Автоматизація планування, регулювання запасів інструменту та облік його руху.

Практична частина

1. Під виробничим процесом слід розуміти:

а) дії людей, засобів праці і перебіг природних процесів, у результаті яких вихідні матеріали перетворюються на готову продукцію;

б) процес зміни форм, розмірів і властивостей предметів праці і одержання готової продукції;

в) процес оброблення предметів праці на обладнанні певного виду;

г) ефективне використання наявних на підприємстві основних фондів.

2. Технологічний процес - це:

а) процес, тотожний виробничому;

б) сукупність технологічних операцій з перетворення сировинноматеріальних ресурсів на готову продукцію;

в) безперервний процес оновлення технології основних фондів на підприємстві.

3. Виберіть процеси, які належать до основних:
- а) виготовлення форм для відливу пластмасових заготовок;
 - б) ремонт токарного верстата в механічному цеху;
 - г) розкрій металу на дільниці.
4. До допоміжних процесів не належать:
- а) виробництво пара на підприємстві;
 - б) виготовлення спецінструменту на ремонтному заводі;
 - в) ремонт на ремонтно-механічному заводі;
 - г) виготовлення деталі на дільниці.
6. До одиничних виробничих процесів належать ті, які забезпечують випуск:
- а) широкої номенклатури продукції, яка періодично оновлюється;
 - б) вузької номенклатури продукції, що постійно змінюється;
 - в) продукції в одному екземплярі;
 - г) однакової продукції протягом тривалого часу.
7. Виберіть неперервні виробництва:
- а) ремонт тролейбусів та трамваїв;
 - б) ремонт й виробництво деталей та оснастки;
 - в) виробництво сірчаної кислоти;
 - г) випуск приладів з використанням конвеєрного виробництва.
8. Частина виробничого процесу, яка виконується на одному робочому місці з використанням одного і того самого обладнання оснастки, називається:
- а) одиничним виробництвом;
 - б) виробничим заділом;
 - в) виробничою операцією;
 - г) технологічним процесом.
9. Паралельність як принцип організації виробничих процесів передбачає:
- а) рівномірний випуск продукції у певні проміжки часу;
 - б) одночасний випуск декількох видів продукції;
 - в) одночасне виконання виробничих операцій;
 - г) відсутність перерв під час виробництва певних видів продукції.
10. Забезпечення найкоротшого шляху проходження виробами всіх стадій виробничого процесу відображає такий принцип його організації, як:
- а) спеціалізація;
 - б) економічність;
 - в) ритмічність;
 - г) прямоточність.
- Література:** 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

ТЕМА 7. Планування персоналу і оплати праці

Питання до семінарського заняття:

- 1 Методика розрахунків персоналу за різними категоріями.
- 2 Методика розрахунків плану підвищення продуктивності праці під дією основних техніко-економічних чинників.
- 3 Методика розрахунку планового фонду заробітної плати за елементами

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Задача 1. Розрахувати середньооблікову чисельність основних робітників-відрядників, якщо планова трудомісткість виробничої програми 72600 нормо-год., явковий фонд часу – 1820 год., очікуваний коефіцієнт виконання норм 1,03, а коефіцієнт явки 0,85.

Задача 2 Розрахувати планову чисельність за категоріями працівників і загальну чисельність працівників по ділянці на рік. Технологічна трудомісткість виготовлення одного виробу в плановому періоді – 300 хв/вироб. Виробнича програма – 120 тис. виробів. Плановий відсоток виконання норм виробітку основними робітниками – 110%.

Трудомісткість обслуговування становить 30% від технологічної трудомісткості. Плановий відсоток виконання норм виробітку допоміжними робітниками – 120%. Фонд часу роботи одного робітника – 1760 год. в рік. Норма керованості – 25 чол.

Задача 3 Визначити планову середньогодинну, середньоденну і середньорічну заробітну плату робітників підприємства, якщо плановий годинний фонд заробітної плати дорівнює 909,8 млн. грош. од., плановий денний – 1045 млн. грош. од., плановий річний – 1282 млн. грош. од. Базова чисельність робітників – 500 чол. Плановий ефективний фонд робочого часу – 287 робочих днів при середній тривалості робочого дня – 6,6 години. Плановий приріст чисельності 34 чол.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Об'єктивна необхідність управління людськими ресурсами організації
- 2 Стратегія діяльності фірми і визначення потреби в кадрах
- 3 Аналіз ринку праці і управління зайнятістю.
- 4 Розробка системи мотивації ефективної діяльності.
- 5 Розробка і реалізація соціальної політики підприємства.
- 6 Потенціал людини і потреби.
- 7 Компоненти трудового потенціалу.
- 8 Умови й середовище реалізації потенціалу людини.
- 9 Сутність теорії людського капіталу.
- 10 Принципи управління виробничими, технологічними і трудовими процесами.
- 11 Витрати робочого часу, їхня специфіка в ринковій економіці.

Практична частина

- 1 Відносну забезпеченість підприємства робітниками визначають шляхом порівняння...
 - а) фактичної чисельності з плановою;
 - б) фактичної чисельності, перерахованої на відсоток виконання плану з випуску продукції (робіт, послуг), з плановою;
 - в) фактичної чисельності з плановою, перерахованою на відсоток виконання плану з випуску продукції (робіт, послуг).
 - г) планової чисельності з фактичною.
- 2 Коефіцієнт стабільності персоналу – це відношення:
 - а) прийнятих працівників до середньоспискової чисельності персоналу;
 - б) звільнених працівників до середньоспискової чисельності персоналу;
 - в) чисельності працівників, що працювали цілий рік до середньоспискової чисельності персоналу;
 - г) кількість прийнятого персоналу на роботу та кількість звільнених робітників до середньоспискової чисельності персоналу.
- 3 На використання робочого часу впливають наступні чинники:
 - а) зміна чисельності робітників; зміна середньорічної продуктивності праці; зміна трудомісткості;
 - б) зміна чисельності робітників; зміна середньої кількості днів, відпрацьованих одним робітником; зміна середньої тривалості робочого дня;
 - в) зміна чисельності робітників; зміна середньомісячної заробітної плати; зміна середньої тривалості робочого дня;
 - г) зміна чисельності працюючих.
- 4 Середньорічна продуктивність праці одного робітника розраховується шляхом:
 - а) відношення обсягу наданих послуг до середньорічної заробітної плати працюючих;
 - б) множення середньоспискової чисельності робітників на обсяг наданих послуг;
 - в) відношення обсягу наданих послуг до середньоспискової чисельності робітників;
 - г) множення чисельності робітників на середню заробітну плату.
- 5 Середньочасова продуктивність праці розраховується шляхом:
 - а) відношення середньоспискової чисельності робітників до середньомісячної заробітної плати одного робітника;

б) множення середньоспискової чисельності робітників на обсяг наданих послуг за звітний період часу;

в) відношення обсягу наданих послуг за звітний період до загальної кількості людино-годин, відпрацьованих усіма робітниками;

г) відношення загальної суми обсягу наданих послуг до загальної кількості працюючих.

6 Продуктивність праці у вартісному виразі обчислюється як відношення:

а) матеріальних витрат до обсягу наданих послуг;

б) обсягу наданих послуг до витрат робочого часу;

в) обсягу наданих послуг до середньоспискової чисельності працюючих;

г) обсягу наданих послуг до середньорічної вартості основних засобів.

7 На зміну обсягу наданих послуг впливають наступні чинники праці:

а) середньоспискова чисельність робітників, середньогодинний виробіток одного робітника, технічна оснащеність робітників;

б) середньоспискова чисельність робітників, середньогодинний виробіток одного робітника, фондоозброєність одного робітника;

в) середньоспискова чисельність робітників, кількість днів відпрацьованих одним робітником, тривалість робочого дня, середньогодинний виробіток одного робітника;

г) кількість днів відпрацьованих одним робітником, тривалість робочого дня, фондоозброєність одного робітника.

8 На відхилення по оплаті праці по категоріям крім робітників впливають наступні чинники:

а) середньоспискова чисельність персоналу, середня заробітна плата;

б) середньоспискова чисельність персоналу, середня заробітна плата, продуктивність праці одного робітника;

в) середня заробітна плата, продуктивність праці одного робітника;

г) середньоспискова чисельність персоналу, продуктивність праці одного робітника.

9 На відносне відхилення по оплаті праці по категорії робітники впливають наступні чинники:

а) середньоспискова чисельність персоналу, середня заробітна плата;

б) середня заробітна плата, продуктивність праці одного робітника;

в) середньоспискова чисельність персоналу, середня заробітна плата, продуктивність праці одного робітника;

г) середньоспискова чисельність персоналу, продуктивність праці одного робітника.

10 Величина використаного фонду оплати праці робітників залежить від зміни:

а) обсягу наданих послуг;

б) обсягу витрат щодо наданих послуг;

в) обсягу доходу від реалізації наданих послуг;

г) собівартості наданих послуг.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

ТЕМА 8. Бізнес-планування розвитку підприємства

Питання до семінарського заняття:

1 Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану.

2 Склад бізнес-плану і технологія його розробки.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Задача 1. За якого коефіцієнта ефективності інвестицій в сумі 200 тис. грн. термін окупності складе 6 років? Якими будуть зведені витрати, якщо поточні витрати складають 40 тис. грн. на рік?

Задача 2. Будівельне підприємство отримало кредит на 10 місяців в сумі 200 тис. грн. при щомісячній кредитній ставці 2,5%. Яка сума відсотків за користування банківським кредитом при варіанті щомісячного погашення кредиту рівними частинами та при варіанті погашення кредиту однією сумою в кінці 10-го місяця?

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

- 1 Оцінка сприятливих зовнішніх можливостей та загроз для бізнесу.
- 2 Цілі оцінки та аналізу зовнішніх чинників.
- 3 Аналіз зовнішньоекономічних чинників.
- 4 Основні складові галузевого аналізу.
- 5 Додаткові відомості, що можуть бути наведені у виробничому плані.
- 6 Засоби реалізації стратегії маркетингу.
- 7 Фінансове забезпечення плану маркетингу.
- 8 Концепція управління ризиками.
- 9 Способи реагування на небезпеки та загрози для бізнесу фірми.
- 10 Заходи з мінімізації або нейтралізації негативних наслідків можливих ризиків.

Практична частина

1. Оберіть вірну та повну мету розробки розділу „Виробничий план”:
 - а) здійснити розрахунок витрат на виробництво продукції (надання послуг) та собівартості одиниці продукції (послуги);
 - б) визначити ефективність використання ресурсного забезпечення підприємства;
 - в) обґрунтувати можливості підприємства щодо залучення ресурсів та організації виробництва обсягів продукції (надання послуг) згідно плану, якості та у відповідний час;
 - г) обґрунтувати максимальну кількість продукції (послуг), яку може виготовити (надати) підприємство.
2. Який з наведених нижче етапів не доцільно включати до внутрішньої логіки розробки розділу „Виробничий план”:
 - а) обґрунтування потреби у матеріально-технічній базі;
 - б) планування виробничої потужності;
 - в) розподіл витрат на умовно-постійні та умовно-змінні;
 - г) встановлення ціни на продукцію (послуги).
3. Що є основним ресурсним обмеженням у „Виробничому плані”?:
 - а) виробнича потужність підприємства;
 - б) кількість виробничих операцій;
 - в) ресурсне забезпечення;
 - г) матеріально-технічна база.
4. Потребу підприємства (проекту) в основних виробничих фондах розраховують:
 - а) діленням планового обсягу діяльності підприємства на фактичну фондомісткість;
 - б) множенням планового обсягу діяльності підприємства на фактичну фондомісткість;
 - в) множенням фондівіддачі основних фондів підприємства на плановий обсяг діяльності підприємства;
 - г) множенням фондівіддачі основних фондів підприємства на фактичну суму його основних фондів.
5. Норматив оборотних активів у виробничих запасах розраховують:
 - а) діленням середньодобового споживання матеріалів на норму запасу їх споживання;
 - б) множенням середньодобового споживання матеріалів на норму запасу їх споживання;
 - в) як різницю між середньодобовим споживанням матеріалів та нормою запасу їх споживання;
 - г) як суму середньодобового споживання матеріалів та норми запасу їх споживання.
6. Визначте потребу підприємства (проекту) у робітниках за такими даними: для робітників передбачено 4 робочих місця; час роботи підприємства – 12 год. на день; норма підготовчо-заклучного часу робітника – 1 год.; нормативний робочий час одного робітника – 8 год. На день; підприємство працює без вихідних та святкових; кількість днів відпустки робітника – 24; кількість святкових днів у році – 10; коефіцієнт, який враховує планові неявки складає 0,96.
 - а) 8 осіб;
 - б) 12 осіб;

в) 4 особи

г) 10 осіб.

7. Товарооборот підприємства за умови ефективного використання його торгової площі визначають:

а) множенням фактичної торгової площі підприємства на найбільше значення (серед конкурентів) обсягу товарообороту, який припадає на один кв. м торгової площі;

б) діленням обсягу товарообороту підприємства на його торгову площу;

в) діленням загального товарообороту в галузі на загальну торгову площу галузі;

г) множенням фактичної торгової площі галузі на середні по галузі обсяги товарообороту, який припадає на один кв. м торгової площі та діленням отриманого значення на кількість підприємств у галузі.

8. За якими складовими слід визначати потребу у матеріальнотехнічній базі підприємства в межах розділу „Виробничий план”:

а) будівлі і споруди; транспортні засоби; ЕОМ; інші основні фонди;

б) виробничі, складські, громадські, офісні та технологічні приміщення;

в) будівлі і споруди; машини і обладнання; сировина та матеріали;

г) основні фонди та оборотні активи.

9. Яким буде беззбитковий обсяг виробництва продукції за таких умов: дохід від реалізації продукції (послуг) – 2160 тис. грн.; змінні витрати – 1600 тис. грн.; постійні витрати – 400 тис. грн.; ціна одиниці продукції – 15 грн.:

а) 140 828 грн.;

б) 180 828 грн.;

в) 144 828 грн.

г) 102 828 грн.

10. Якою буде сума цільового прибутку підприємства, якщо показники рентабельності конкурентів у зоні діяльності підприємства складають 8%; собівартість виробництва - 2 млн. грн. Потреба у капіталізації складає 50 тис. грн. Частка чистого прибутку для виробничого розвитку - 50%:

а) 950 000 грн.;

б) 500 000 грн.;

в) 60 000 грн.;

г) 30 000 грн.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

ТЕМА 9. Планування і контроль витрат на підприємстві

Питання до семінарського заняття:

1 Зміст, призначення, послідовність розробки плану собівартості продукції та його зв'язок із іншими планами в системі внутрішньфірмового планування.

2 Планування витрат за техніко-економічними факторами.

3 Планування собівартості реалізованої продукції.

4 Зміст і розрахунок калькуляційних статей витрат.

5 Показники планування зниження собівартості продукції.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1 Зміст, призначення та порядок розробки плану собівартості продукції.

2 Послідовність розробки плану та його зв'язок з іншими планами у системі внутрішньфірмового планування.

3 Планування витрат за техніко-економічними факторами.

4 Планування собівартості реалізованої продукції.

5 Методи планування випуску нової продукції на підприємстві.

6 Методологічні основи визначення доцільності виробництва нової продукції на різних етапах її життєвого циклу.

- 7 Економічне обґрунтування й оцінювання ефективності нових виробів (машин, устаткування).
- 8 Методичні основи визначення «беззбитковості» проекту оновлення продукції.
- 9 Світові тенденції інноваційного розвитку.
- 10 Оцінка привабливості інноваційного проекту з точки зору донора/реципієнта.
- 11 Напрямки інноваційного розвитку в Україні.
- 12 Оцінка ризикованості інноваційних проектів.
- 13 Ризики в плануванні: сутність, види, методи оцінки.

Практична частина

1. До прямих належать витрати, які:
 - а) здійснюються регулярно;
 - б) є постійними;
 - в) безпосередньо відносяться на окремі види виробів;
 - г) не залежать від номенклатури продукції;
 - д) обчислюються за встановленими нормами.
2. До непрямих належать витрати, які:
 - а) здійснюються періодично;
 - б) змінюються в часі;
 - в) залежать від номенклатури продукції;
 - г) не відносяться безпосередньо на окремі види виробів у багатопродуктовому виробництві;
 - д) обчислюються на основі їх динаміки за минулі періоди.
3. Які з перерахованих витрат не є безпосередньо витратами підприємства:
 - а) витрати на оплату праці;
 - б) транспортні витрати;
 - в) відрахування на соціальне страхування;
 - г) витрати на тару.
4. Якщо темпи зміни витрат підприємства відстають від темпів зміни обсягу товарообороту, то такі змінні витрати називаються:
 - а) прогресивними;
 - б) дигресивними;
 - в) пропорційними;
 - г) незмінними.
5. Якщо темпи зміни витрат підприємства відповідають темпам зміни обсягу товарообороту, то такі змінні витрати називаються:
 - а) прогресивними;
 - б) дигресивними;
 - в) пропорційними;
 - г) незмінними.
6. Витрати, сума яких на даний період часу знаходиться в безпосередній залежності від обсягу товарообороту, є:
 - а) постійними;
 - б) змінними;
 - в) прямими;
 - г) основними.
7. Зі зменшенням обсягу виробництва частка постійних витрат у загальній їх сумі:
 - а) зменшується;
 - б) збільшується;
 - в) залишається незмінною;
 - г) змінюється залежно від конкретних умов;
 - д) спочатку зменшується, а згодом зростає.
8. Змінні витрати – це витрати, величина яких:
 - а) змінюється на одиницю продукції внаслідок науково-технічного прогресу;

- б) залежить від продуктивності праці;
 - в) нестабільна у часі;
 - г) залежить від обсягу виробництва;
 - д) залежить від номенклатури продукції, що виготовляється.
9. До постійних належать витрати, величина яких:
- а) однакова для різних видів продукції;
 - б) не залежить від обсягу продукції в межах даної виробничої потужності;
 - в) постійна на одиницю продукції;
 - г) має незмінні норми на тривалий час;
 - д) постійно зростає.
10. Сукупні річні витрати підприємства на виготовлення та реалізацію продукції в минулому році становили 1000 тис. грн., у поточному – 1150 тис. грн. Обсяг виробництва за цей період зріс на 20 %. Норми і ціни не змінювалися. Постійні витрати у собівартості продукції становлять (тис. грн.):
- а) 200; б) 250; в) 150; г) 750; д) 50.
11. Собівартість продукції являє собою:
- а) усі види виплат підприємства постачальникам за ті ресурси, що були використані;
 - б) грошові платежі постачальникам ресурсів: оплату сировини, палива, заробітну плату, амортизаційні відрахування;
 - в) грошовий вираз витрат на виробництво та реалізацію продукції.
12. Повна собівартість товарної продукції підприємства за певний період:
- а) завжди відповідає кошторису основної діяльності;
 - б) завжди менша за кошторис основної діяльності;
 - в) завжди більша за кошторис основної діяльності;
 - г) менша, більша за кошторис основної діяльності або відповідає йому залежно від динаміки списання витрат;
 - д) не пов'язана з кошторисом основної діяльності.
13. Середня повна собівартість одиниці продукції повністю визначається:
- а) нормами прямих витрат на одиницю продукції;
 - б) величиною постійних (непрямих) витрат за певний період;
 - в) обсягом виробництва продукції;
 - г) правильними є відповіді а), б);
 - д) правильними є відповіді а), б), в).
14. Граничні витрати – це:
- а) максимальні сукупні витрати підприємства;
 - б) максимальні витрати підприємства на одиницю продукції;
 - в) допустимі сукупні витрати підприємства;
 - г) допустимі витрати підприємства на одиницю продукції;
 - д) приріст сукупних витрат підприємства внаслідок зростання обсягу виробництва на гранично малу величину.
15. Зі збільшенням обсягу виробництва в межах даної виробничої потужності собівартість продукції:
- а) зростає;
 - б) знижується;
 - в) залишається незмінною;
 - г) спочатку знижується, а згодом зростає;
 - д) спочатку зростає, а згодом знижується.
- Література:** 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

ТЕМА 10. Фінансове планування і контроль на підприємстві

Питання до семінарського заняття:

- 1 Зміст і завдання фінансового плану.

2 Планування потреби у фінансових ресурсах.

3 Планування прибутковості підприємства, визначення валового і чистого прибутку як основи прибутковості підприємства та методи планування прибутку від операційної діяльності.

4 Аналіз «витрати - обсяг - прибуток» у процесі фінансового планування.

5 Показники прибутковості підприємства.

6 Баланс та оцінка фінансового стану підприємства.

Ситуаційні задачі або вправи до практичного заняття:

Задача 1. За наведеними даними визначте суму фінансування за рахунок зовнішніх джерел для підприємства. Плановий обсяг продажу продукції у наступному році — 400 000 грн. Обсяг продажу продукції у поточному році — 350 000 грн. Відсоток чистого прибутку після виплати дивідендів до обсягу продажів – 3%. Приріст активів, що залежать від обсягу продажів продукції, становить 80% від приросту обсягу продажу. Приріст пасивів, що залежать від обсягу продажу, становить 40% приросту обсягу продажів.

Задача 2. В плановому періоді підприємство планує реалізувати 400 виробів. Собівартість одного виробу 12 грн. Ціна виробу 15 грн. Визначити очікуваний прибуток підприємства в плановому періоді методом прямого розрахунку.

Задача 3. Витрати підприємства на 1 грн. продукції, що реалізується в звітному періоді, – 82 коп. Планується зниження витрат на 1 грн. продукції, що буде реалізована, на 2 коп. Обсяг реалізації продукції в плановому періоді в оптових цінах – 1100 тис. грн. Визначити очікуваний прибуток підприємства методом розрахунку прибутку на підставі показника витрат на 1 грн.

Завдання для самостійної роботи (підготувати реферати):

1 Завдання та види фінансових планів.

2. Фінансовий план. його структура, порядок розробки.

3. Завдання і зміст оперативного фінансового планування.

4. Планування потреби у фінансових коштах.

5 Комплексна оцінка фінансового стану підприємства за допомогою «зрахунку».

6 Аналіз «витрати—обсяг—прибуток» у процесі фінансового планування.

7 Корпоративні фінанси й особливості їх функціонування.

8 Депозитні та кредитні операції домогосподарств з комерційними банками.

9 Вплив держави на формування доходів бюджету домогосподарств.

Практична частина

1 Фінансове планування – це:

1) метод фінансового механізму;

2) функція фінансового менеджменту;

3) метод математичної оцінки бізнесу.

2. Функціями фінансового механізму є:

1) визначення організаційної структури підприємства або фінансової установи;

2) управління грошовими потоками і рухом фінансових ресурсів;

3) управління відповідними технологічними процесами підприємства або фінансової установи;

4) організація фінансових відносин.

3. Фінансове планування можна визначити як:

1) організацію фінансового розвитку на основі гармонічного розвитку та оптимальної структури цілей і відповідних їм засобів досягнення;

2) засіб вивчення та оцінки економічних показників діяльності фінансових установ, організацій і підприємств;

- 3) процес розробки конкретного плану фінансових заходів;
 - 4) комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих результатів.
 4. Головною метою фінансового планування є:
 - 1) швидка адаптація до змін ринкової кон'юнктури;
 - 2) визначення можливих обсягів надходження грошових коштів та їх витрати протягом планового періоду;
 - 3) розробка організаційно-технічних заходів, які забезпечили б успішну діяльність в умовах ринку;
 - 4) прогнозування результатів діяльності на майбутнє.
 5. Загальний напрямок розробки фінансового плану, джерел надходження коштів, джерел прибутку – це:
 - 1) прогнозування результатів діяльності на майбутнє;
 - 2) центри доходів та витрат;
 - 3) стратегія фінансового планування.
 6. Фінансове планування містить наступні елементи:
 - 1) правила;
 - 2) норми і нормативи;
 - 3) бюджет;
 - 4) цілі;
 - 5) програми;
 - 6) прогноз;
 - 7) процедури.
 7. Фінансове планування здійснюється на основі наступних принципів:
 - 1) простота розрахунків;
 - 2) науковість;
 - 3) оперативність;
 - 4) комплексність;
 - 5) оптимальність.
 8. Фінансовий план – це оперативний робочий документ, який складається:
 - 1) на довгострокову перспективу (більше 5 років);
 - 2) на середньостроковий період (від 1 до 5 років);
 - 3) на короткостроковий період (на 1 рік або менше).
 9. Висновок про майбутній розвиток дій, тобто результат спроби скласти передбачення про майбутнє, має назву:
 - 1) сітьовий графік;
 - 2) прогноз;
 - 3) програма;
 - 4) фінансовий план.
 10. До зовнішніх джерел інформації для фінансового планування і прогнозування відносять:
 - 1) балансову звітність;
 - 2) бюлетені агентств з маркетингових досліджень;
 - 3) дані бухгалтерського обліку;
 - 4) бюлетені статистики;
 - 5) матеріали ревізій та аудиторських перевірок;
 - 6) власні дослідження позиції споживача.
- Література:** 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Сутність планування і контролю та особливості їх здійснення на підприємстві	10	-	4	-	-
2	Система планування і контролю підприємства	12	-	2	-	-
3	Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції	14	-	4	6	-
4	Планування і контроль виробництва продукції	16	-	2	4	-
5	Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва	16	-	2	6	-
6	Планування потужності підприємства	16	-	2	4	-
7	Планування персоналу і оплати праці	16	-	-	8	-
8	Бізнес-планування розвитку підприємства	18	-	4	6	-
9	Планування і контроль витрат на підприємстві	16	-	-	6	-
10	Фінансове планування і контроль на підприємстві	16	-	-	5	-
Всього годин за курсом		65	-	20	45	-
Контрольна робота		5				
Екзамен		30				
Всього		100				

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та виступ із рефератом (презентацією) на питання самостійної роботи даної теми може принести вам один бал за умови, що відповідь буде змістовною та обґрунтовною;

- для того аби отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам від 2 до 4 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Робота на практичних заняттях оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та участь в опрацюванні контрольних питань оцінюється в 1 бал;
- виконання на занятті ситуаційних вправ та розв'язування задач може принести вам ще 1 бал;

- якщо при виконанні практичних завдань ви проявите ґрунтовну підготовку, висловите власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача, то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша робота на одному практичному занятті може принести вам від 4 до 8 балів. Пропущене заняття відпрацьовується відповідями на питання викладача та виконанням практичних завдань даної теми.

Самостійна робота оцінюється викладачем в розрізі вивчення кожної теми.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється на екзамені, на якому ви можете отримати до 30 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Орієнтовний перелік питань для здачі екзамену:

1. Роль і місце планування в управлінні підприємством
2. Сутність об'єктів планування на підприємстві
3. Процес планування та вибір рішень
4. Господарська діяльність як об'єкт планування
5. Методологічні особливості планування діяльності підприємства
6. Контроль – функція менеджменту
7. Напрями та види контролю на підприємстві
8. Особливості реалізації планування на вітчизняних промислових підприємствах
9. Здійснення контролю на підприємстві (обрати конкретне підприємство)
10. Форми планування й види планів
11. Фактори, що впливають на вибір форми планування
12. Організація планування
13. Види та класифікація планів на підприємстві
14. Основні етапи процесу планування на підприємстві
15. Організація планування на підприємстві (обрати діюче підприємство)
16. Історичний контекст впровадження планування на вітчизняних підприємствах
17. Нормативно-правова база організації планування на підприємстві
18. Автоматизація планування на підприємстві
19. Використання різновидів контролю у практиці діяльності підприємства.
20. Цілі й завдання планування збуту
21. Маркетингові дослідження
22. Планування збуту і контроль продукції
23. Механізми планування збуту продукції на підприємстві.
24. Особливості організації маркетингових досліджень у плануванні.
25. Чинники впливу на збут продукції підприємства.
26. Контроль за збутом продукції підприємства: проблеми та перспективи.
27. Структура й показники виробничої програми підприємства
28. Оптимізація виробничої програми
29. Планування випуску продукції
30. План виробництва: сутність та значення в діяльності підприємства.
31. Основні показники, які використовують при плануванні виробництва.
32. Інноваційна діяльність та інноваційний процес: особливості планування.
33. Контроль за виробничою програмою підприємства.

34. Моніторинг змін у плані виробництва продукції: роль та необхідність.
35. Зміст і завдання оперативно-календарного планування
36. Розробка оперативних планів виробництва
37. Оперативний облік і контроль виробництва
38. Сутність та різновиди системи оперативно-календарного планування.
39. Диспетчерування: сутність та особливості формування.
40. Визначення оптимальних строків поставки й розмірів транспортних партій матеріальних ресурсів
41. Виробничий цикл та контроль за його реалізацією.
42. Сутність та складові оперативного обліку.
43. Цілі, завдання й зміст планування потреби в матеріально-технічних ресурсах
44. Визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах
45. Вивчення ринку сировини й матеріалів
46. Планування закупівель матеріальних ресурсів
47. Основні завдання плану матеріально-технічного забезпечення
48. Потреба в матеріально-технічних ресурсах
49. Потреба на утворення виробничих запасів сировини й матеріалів
50. Розробка політики економії матеріальних ресурсів, максимального залучення до господарського обороту вторинної сировини
51. Вивчення ринку сировини та матеріалів.
52. Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, послідовність розрахунків
53. Методики розрахунку виробничої потужності
54. Визначення максимально можливого випуску продукції за наявною виробничою потужністю
55. Виробнича потужність підприємства: сутність та складові
56. Методика розрахунку виробничої потужності підприємства
57. Показники розрахунку виробничої потужності
58. Шляхи підвищення виробничої потужності підприємства
59. Моніторинг та контроль за рівнем виробничої потужності підприємства
60. Фінансова стратегія, завдання і зміст фінансового плану
61. Планування прибутку
62. Сутність та особливості фінансового планування на підприємстві.
63. Планування фінансових результатів та розміру прибутку.
64. Сутність та складові фінансової стратегії підприємства.
65. Вплив операційної та інвестиційної на фінансову діяльність.
66. Аналіз «витрати - обсяг - прибуток»
67. Контроль за фінансовим плануванням на підприємстві.
68. Плани оновлення продукції, їхній склад і завдання
69. Планування витрат на підготовку й освоєння виробництва нової продукції
70. Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції
71. Сітьові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів
72. Особливості планування інноваційної діяльності підприємства.
73. Підготовча робота до випуску інноваційної продукції.
74. Залежність трудомісткості від обсягу випуску при різних характеристиках кривих освоєння
75. Трудомісткість виробництва нової продукції
76. Контроль за оновленням асортименту продукції
77. Вдосконалення інноваційної діяльності підприємства
78. Бізнес-план і його особливості
79. Оцінювання середовища для бізнесу та формування власної ринкової позиції
80. Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення
81. Фінансові розрахунки в бізнес-плані

- 82.Сутність та складові бізнес-плану
- 83.Особливості побудови та структура бізнес-плану підприємства
- 84.Оцінка ефективності бізнес-планування
- 85.Ресурсне забезпечення бізнес-планування

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Рекомендована література

Основна

1. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 300 с.
- 2 Кавецький В. В., Козловський В. О., Причепя І. В. Економічне обґрунтування інноваційних рішень : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2015. 113 с.
- 3 Козик В. В., Гавриляк А. С. Організація виробництва: навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 222 с,
- 4 Круш П. В., Подвігіна В. І., Гуревич В .С. Організація виробництва: підручник. Київ : Каравела, 2010. 552 с.
- 5 Колосок В. М., Ходова Я. О. Економіка транспортних підприємств : навчальний посібник. Маріуполь : ПДТУ, 2017. 187 с.
- 6 Мазнев Г. Є., Калініченко С. М., Щербакова І. С., Грідін О. В. Організація виробництва: навчальний посібник. Харків: Вид-во «Майдан», 2013. 604 с.
- 7 Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства: підручник. Київ : Скарби, 2002. 336 с.

Додаткова

1. Мачкур А. Є. Економіка і управління підприємством: навчальний посібник. Київ : Ліра, 2011. 120 с.
- 2 Мацибора В. І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ : Каравела, 2018. 320 с.
- 3 Москалюк В. Є. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 384 с.
- 4 Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ : Ліра, 2011. 630 с.
- 5 Петров В. М. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навчальний посібник. Харків : Майдан, 2016. 362 с.
- 6 Петрович Й. М. Захарчишин Г.М. Організація виробництва: підручник. Київ : Ліра-К, 2008. 178 с.
- 7 Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2006. 356 с.

Інформаційні ресурси

- 1.Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [редакція від 11.03.2013]. Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Про підприємництво [Електронний ресурс] : закон України від 07.02.1991 № 698-ХІІ [редакція від 21.07.2012]. Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

3. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] : кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII [редакція від 15.10.2013]. Верховна Рада України. – Режим доступу: [http:// zakon3.rada.gov.ua /laws/show/322-08](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08).